

RÓŻNICE KULTUROWE

EKOLOGICZNY MODEL
UWARUNKOWAŃ
PSYCHIKI

Czy i jak dalece środowisko naturalne wpływa na kształt życia zbiorowości zamieszkujących je?

Czy istnieje determinizm klimatyczno-ekologiczny w życiu społecznym ludzi?

Czy psychologiczne wyposażenie jednostki może zależeć od środowiska naturalnego?

Funkcjonalizm w antropologii (m.in. B. Malinowski) przyjmuje, że wszystkie poziomy życia społecznego, poczynając od gospodarki, przez system rodzinny i wierzenia, są wzajemnie uwarunkowane, tworząc spójny system. Ciąg tych powiązań zaczyna się od specyficznych cech niszy ekologicznej, w której funkcjonuje dana społeczność.

Adaptacja biologiczna to przystosowanie się do życia w określonych warunkach środowiskowych.

Transmisja kulturowa sankcjonuje te kompetencje i wartości, które sprzyjają skutecznemu radzeniu sobie z problemami życiowymi właściwymi dla danej niszy ekologicznej.

Przykład 1: Kenia, Etiopia

Życie na terenach sawanny, wypas bydła, wędrówka zgodnie z przesuwaniem się strefy deszczowej – sprawność ruchowa, duża pojemność wysiłkowa płuc, niskie tętno:

Przykład 2: Kanada, Skandynawia, Rosja

Życie w klimacie mroźnym, kontynentalnym, konieczność pokonywania dużych odległości – zimą po lodzie, co skracало drogę:

Adaptacja biologiczna to przystosowanie się do życia w określonych warunkach środowiskowych.

Transmisja kulturowa sankcjonuje te kompetencje i wartości, które sprzyjają skutecznemu radzeniu sobie z problemami życiowymi właściwymi dla danej niszy ekologicznej.

Przykład 1: Kenia, Etiopia
Życie na terenach sawanny, wypas bydła, wędrówka zgodnie z przesuwaniem się strefy deszczowej – sprawność ruchowa, duża pojemność wysiłkowa płuc, niskie tętno:
najlepsi na świecie biegacze długodystansowi

Przykład 2: Kanada, Skandynawia, Rosja
Życie w klimacie mroźnym, kontynentalnym, konieczność pokonywania dużych odległości – zimą po lodzie, co skracало drogę:
najlepsi na świecie hokeiści

Adaptacja biologiczna i transmisja genetyczna

Jak mucha tse-tse wpływa na los ludzi?

1. Muchy tse-tse żyją w Afryce poniżej 12-10 równoleżnika. Dziesiątkują wszelkie raciczne zwierzęta hodowlane (konie, krowy).
2. Jest to bezpośrednia przyczyna braku mleka krowiego, co wymusza na matkach długie karmienie dzieci piersią (minimum 2 lata).
3. Dziecko ma niewielkie szanse na przeżycie, jeśli matka zajdzie w ciążę w tym okresie – przerwana laktacja.
4. Aby uniknąć ciąży współżycie seksualne kobiet karmiących jest surowo zakazane.
5. Dwuletnia abstynencja seksualna jest uzasadnieniem dla poligamii.
6. Długotrwałe karmienie piersią i ciągły kontakt z matką powoduje uzależnienie dziecka od matki. Jest to dysfunkcyjne, zwłaszcza dla chłopców.
7. Aby oderwać emocjonalnie dziecko od matki, chłopców w okresie dojrzewania poddaje się drastycznym rytuałom inicjacyjnym.
8. Na skutek braku mleka w pożywieniu nastąpiła selekcja genetyczna – Afrykanie nie mają enzymu laktazy, który odpowiada za trawienie laktozy. Nie trawią mleka i jego przetworów!

Kontekst ekokulturowy a społeczna zależność/niezależność

KORELACJE

- 1) Zbieractwo/łowiectwo → nomadyczny tryb życia
i mała liczebność społeczności brak
możliwości akumulacji żywności proste
(spłaszczone)struktury społeczne
- 2) Intensywne rolnictwo osiadły tryb życia, gęste
zaludnienie akumulacja żywności (spichlerze
etc.) złożona, zhierarchizowana
społeczna

Kontekst ekokulturowy a społeczna zależność/niezależność

Łowiectwo/zbieractw

o

- Wymagana dobra orientacja przestrzenna i sprawność ruchowo-wzrokowa,
- Socjalizacja ku asertywności, niezależności,
- Stosunki między ludźmi bardziej równe – hierarchia spłaszczona.

Rolnictwo

- Wymagane posłuszeństwo i odpowiedzialność,
- Ważna jest umiejętność współpracy,
- Podporządkowanie osobom stojącym wyżej w hierarchii (ziemia=władza),
- Ceniona umiejętność liczenia – uprawienie ziemi wymaga

Kontekst ekokulturowy a społeczna zależność/niezależność

Łowiectwo/zbieractw

Niezależność poznawcza od pola

Niski konformizm

Wyższy poziom indywidualizmu

Rolnictwo

Zależność poznawcza od pola

Zależność społeczna, konformizm

Wyższy poziom kolektywizmu

System ekokulturowy a orientacja przestrzenna

System egocentryczny (europejski) – „z przodu”, „z tyłu”, „po lewej”, „po prawej” – podobnie drogę wskazuje GPS („ja” jako centrum). Nazwy ulic to nazwiska sławnych osób etc

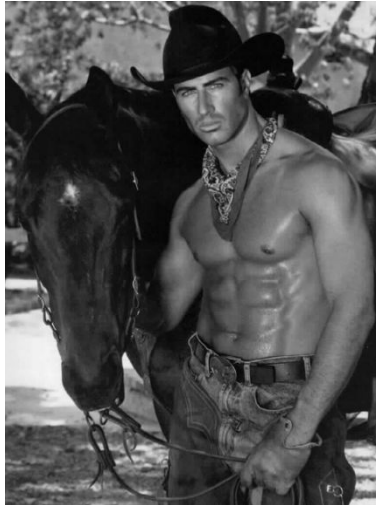
System geocentryczny (amerykański) – kierunki niezależne od aktualnego położenia obserwatora – „na wschodzie”, „na północ”, nazwy ulic określone w koordynatach geograficznych

System egzocentryczny (balijski, oceaniczny) – w relacji do stałych, zewnętrznych punktów odniesienia znajdujących się na lądzie. Np. na Bali – wulkan Gunung Agung i morze. „Kaja” – w kierunku wulkanu, „kelod” – w kierunku morza. Wielu Balijszyków cierpi na zaburzenia psychiczne po

Klimat a kultura honoru i agresja

Klimat suchy, preriowy, sprzyjający pasterstwu (np. południowe stany USA) - kultura honoru (wendeta), wrażliwość na reputację, wyższy poziom agresji, poparcie dla łatwego dostępu do broni (większy dostęp do broni sprzyja jej używaniu – m.in. badania Berkowitza). Pobudzenie psychofizjologiczne, demonstracja męskości, akceptacja kary śmierci. Wyższy poziom przestępczości mimo większej

Klimat a męskość i agresja

W klimacie ciepłym środowisko nie stanowi zagrożenia dla życia, uwalniając mężczyzn od konieczności inwestowania energii w rodzinę – nadmiar energii pożytkowany na rywalizację z innymi mężczyznami i poszukiwanie większej ilości partnerek – inwestowanie w męskość,

W klimacie zimnym przeżycie biologiczne wymaga współpracy i zaangażowania ojców w sprawy rodziny – inwestowanie w ojcostwo. Nie przypadkowo właśnie w krajach skandynawskich narodził się partnerski model rodziny!

PODSUMOWANIE

Różnice kulturowe, zwłaszcza w sferze uwarunkowań psychiki, w dużej mierze zależą od kontekstu ekokulturowego danej grupy (kultury, narodu, grupy etnicznej). Kontekst ekokulturowy to m.in.: wpływ klimatu (suchy – wilgotny), wpływ temperatury (niska – umiarkowana –

